

Štefan Kočan

Inštitút agenta v slovenskom trestnom práve

Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa nr 1, 51-59

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Štefan KOČAN

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

INŠTITÚT AGENTA V SLOVENSKOM TRESTNOM PRÁVE

Úvod

Efektívna kontrola kriminality a predovšetkým kontrola jej najzávažnejších značne sofistikovaných organizovaných foriem je neľahká úloha, s ktorou sa v súčasnej dobe stretáva každý štát.

Každý štát reaguje na riešenie problémov spojených s kriminalitou iným spôsobom, ktorý vyplýva z konkrétnych podmienok života jeho spoločnosti a aj právnych tradícií daného štátu. Každé dobré a osvedčené riešenie sa následne prenáša aj do ďalších štátov. Týmto spôsobom sa začínajú aj pri kontrole kriminality uplatňovať nové inštitúty a prostriedky.

Jedným z týchto u nás ešte pomerne nových inštitútov využívaných na kontrolu kriminality je trestno-procesný inštitút agenta, ktorý sa stal moderným a veľmi účinným nástrojom v boji proti korupcii. Aplikácia tohto inštitútu si vyžaduje vysokú odbornú erudovanosť osôb podieľajúcich sa na realizácii tohto inštitútu, čo sa prejavuje v komplexnej, sústredenej a cieľavedomej činnosti zameranej od prípravy až k uskutočňovaniu samotného nasadenia agenta a aj na čas po ukončení činnosti agenta.

Inštitút agenta pri vyšetrowaní korupčných trestných činov

Inštitút agenta nebol po prvýkrát zavedený a ani použitý v podmienkach Slovenskej republiky, ani bývalého Československa. Počiatky jeho využívania v oblasti kriminality môžeme vidieť predovšetkým v Spojených štátoch amerických. S výnimkou USA, teda predovšetkým v európskych štátoch, môžeme hovoriť o pomerne novom trestno-procesnom inštitúte, v našich podmienkach aj prostriedku operatívno-pátracej činnosti, ktorý sa významnou mierou podieľa na odhaľovaní a objasňovaní najzávažnejších foriem kriminality a na zisťovaní jej páchatelov a to predovšetkým v prípadoch, kde využitie iných prostriedkov nevedie k želanému výsledku.

Zavedenie inštitútu agenta do nášho právneho poriadku bol spojený s rozsiahlou diskusiou o jeho potrebe, jeho oprávnenosti a neposlednom rade aj jeho ústavnosti a zákonnosti. Obrovský rozmach kriminality v súvislosti so spoločenskými zmenami po roku 1989 však priviedol zákonodarcu k názoru o potrebnosti tohto inštitútu.

Zákon č. 247/1994 Z.z., ktorým sa menil a doplnil Trestný poriadok (zákon č. 141/1961 Zb.) s účinnosťou od 1. Januára 1994 okrem iného po prvýkrát v histórii zaviedol do právneho poriadku SR nový inštitút agenta. Tento inštitút prešiel ešte niekoľkými zmenami a prijatím nového Trestného poriadku č. 301/2005

je upravený najmä v § 10 ods. 19 a 117.¹ Zákonné podmienky pre použitie agenta ako prostriedku operatívno-pátracej činnosti sú upravené v § 117. Týmito zákonnými podmienkami sú:

- existencia taxatívne uvedeného trestného činu – medzi ktoré patrí aj korupcia;
- podstatne sťažené odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'a niektorého z trestných činov iným spôsobom (dôkazmi);
- existencia podozrenia na podklade poznatkov získaných v trestnom konaní o spáchaní takého trestného činu páchatel'om v minulosti alebo v budúcnosti.

Použitie agenta je možné len na základe príkazu vydaného predsedom senátu (v konaní pred súdom), alebo sudcom pre prípravné konanie (v postupe pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní). Vydať príkaz na použitie agenta môže výnimočne aj prokurátor (v postupe pred začatím trestného stíhania alebo v prípravnom konaní) za predpokladu splnenia týchto podmienok:

- ide o neodkladnú vec;
- použitie agenta nie je spojené so vstupom do obydlia iného;
- nejde o použitie agenta podľa § 117 ods. 2.

Platnosť takto vydaného príkazu prokurátora je časovo obmedzená do 72 hodín od jeho vydania, pričom v tejto lehote ho musí potvrdiť sudca pre prípravné konanie, inak stráca platnosť. V ustanovení § 117 ods. 2 je upravený rozsah konania agenta. Všeobecne možno uviesť, že konanie agenta má byť spravidla v súlade s účelom zákona vyjadreným v § 1 ods. 1 a má byť úmerné protiprávnosti konania páchatel'a trestného činu. Agent nesmie iniciatívne navádzať na spáchanie činu. Táto úprava je modifikovaná v prípade korupcie, keď sa pripúšťa určitá forma iniciatívneho konania za splnenia nasledovných podmienok:

- podozrenie z korupčného konania;
- podozrivým je verejný činiteľ alebo zahraničný verejný činiteľ;
- dôvodný predpoklad spáchania trestného činu podozrivým aj bez navádzania na trestnú činnosť na základe zistených skutočností. Z tejto zákonnej podmienky vyplýva určitá forma ovplyvnenia konania páchatel'a pri napláňovaní zákonných znakov korupcie a nevylučuje ani priame zapojenie agenta do realizácie úmyslu páchatel'a spáchať trestný čin.²

Agent koná pod legendou³ alebo bez legendy. Závažnosti inštitútu agenta je prispôsobená aj právna úprava možnosti jeho výsluchu. V prípravnom konaní je oprávnený vykonať výsluch agenta prokurátor pri použití technických zariadení určených na prenos zvuku a obrazu tak, aby jeho totožnosť nemohla

¹ Agentom je podľa § 10 ods. 19 Trestného poriadku príslušník Policajného zboru alebo príslušník polície iného štátu, ktorý na základe príkazu prokurátora alebo štátu prispieva k odhaľovaniu, zisťovaniu a usvedčovaniu páchatel'ov zločinu, trestných činov korupcie, trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa a trestného činu legalizácie príjmov z trestnej činnosti. Pri odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatel'ov korupcie môže byť agentom aj iná osoba ako príslušník Policajného zboru povereného ministrom vnútra Slovenskej republiky.

² J. Ivor, a kol. *Trestné právo procesné. Druhé, doplnené a prepracované vydanie*. Bratislava: Iura Edition, 2010, s. 407-410

³ Legendou sa rozumie súhrn tajných údajov o osobe agenta, najmä o jeho totožnosti, rodinnom stave, vzdelaní a zamestnaní. Prává totožnosť agenta vystupujúceho pod legendou musí byť utajená, a tajné údaje sa musia oznámiť iba orgánom, ktoré sú oprávnené rozhodovať o použití agenta.

byť odhalená. V konaní pred súdom je oprávnený vykonať výsluch agenta predseda senátu, len výnimočne, a to pri použití technických zariadení určených na prenos obrazu a zvuku, s eventuálnou zmenou vzhľadu a hlasu agenta, alebo pri vylúčení obžalovaného, jeho dôverníkov a verejnosti z pojednávacej miestnosti. Trestný poriadok umožňuje v konaní pred súdom výsluch svedka, ktorým je prezidentom Policajného zboru poverený príslušník Policajného zboru, a to o skutočnostiach získaných agentom. Trestný poriadok umožňuje, aby v prípade, ak je agentom iná osoba ako príslušník Policajného zboru alebo príslušník polície iného štátu a súhlasí s tým, aby jej totožnosť bola odhalená, boli na ďalšie konanie použité ustanovenia Trestného poriadku o svedkovi.

Agent môže plniť svoje úlohy i na území iného štátu. Môže ísť o pôsobenie v rámci konania vedeného v inom štáte alebo v Slovenskej republike. Predpokladom tohto postupu je súhlas príslušného orgánu štátu, na území ktorého má pôsobiť a rozhodnutie prezidenta Policajného zboru (pokiaľ neustanovuje medzinárodná zmluva inak).

Skutočnosti týkajúce sa trestných činov nesúvisiacich s vecou, v ktorej bol agent použitý, sa môžu použiť v inom konaní ako dôkaz len vtedy, ak sa týkajú niektorého z trestných činov taxatívne uvedených v § 117 ods. 1.

V odbornej literatúre sa rozlišuje medzi „agentom-provokatórom“ a „agentom-kontrolórom“.⁴ Inštitút agenta kontrolóra a jeho aplikácia v praxi pri vyšetrovaní a dokazovaní korupčných trestných činov nespôsobuje viac – menej žiadne problémy. Možnosťami a podmienkami využitia tajného agenta sa zaoberal aj XVI. Medzinárodný kongres trestného práva, ktorý v súvislosti s možnosťami využitia inštitútu tajného agenta a ďalších prostriedkov tzv. proaktívneho vyšetrovania formuloval základné požiadavky, ktoré musia byť v každom konkrétnom prípade naplnené. Tieto požiadavky sa premietli do niekoľkých základných zásad, v súvislosti s ktorými Európsky súd pre ľudské práva vo viacerých judikátoch deklaroval požiadavku striktné a bezvýhradného dodržiavania. Ide o tieto zásady:

- a) *legality použitia agenta* – právna úprava inštitútu agenta kontrolóra je uvedená v § 117 Tr. poriadku s výnimkou tých ustanovení, ktoré sa vzťahujú na agenta provokátora, konkrétna zásada legality je obsiahnutá prostredníctvom uvedeného paragrafového znenia, nakoľko takto sú na úrovni zákona stanovené podmienky a limity využitia inštitútu agenta. Použitie agenta (kontrolóra) možno považovať za legálne, pokiaľ sú v konkrétnom prípade naplnené všetky podmienky, na splnenie ktorých aktuálna právna úprava Trestného poriadku viaže možnosť jeho využitia;
- b) *subsidiarity použitia agenta* – je vyjadrená v ustanovení § 117 ods. 1 druhá veta Tr. poriadku, kde je stanovená podmienka, že využitie agenta je možné len v tom prípade, ak je odhaľovanie, zisťovanie a usvedčovanie páchatel'ov určených trestných činov iným spôsobom podstatne sťažené;
- c) *proporcionality pri používaní agenta* – tu platí, že tento inštitút je možné využívať len pri odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatel'ov tých najzávažnejších trestných činov, medzi ktoré patria aj korupčné trestné činy;

⁴ V. Cimr, *K zákonnosti provokácie trestného činu policajnými orgánmi*. Trestní právo, 2001, č. 2, s. 12

d) *súdnej kontroly* – je obsiahnutá vo viacerých ustanovenia § 117 Tr. poriadku predovšetkým v ods. 5 až 7, konkrétne ide o vymedzenie okruhu subjektov, ktoré sú oprávnené na vydanie príkazu na použitie agenta (kontrolóra), náležitosťami, ktoré musí okrem všeobecných náležitosti obsahovať návrh a tiež príkaz na použitie agenta, časovým ohraničením použitia agenta a tiež okruhom subjektov, ktoré sú oprávnené rozhodnúť o predĺžení už vydaného príkazu na použitie agenta.⁵

Právna úprava agenta kontrolóra zodpovedá požiadavkám pre jeho využitie stanoveným na medzinárodnej úrovni.

V posledných rokoch sa často vyskytujú v teórii a praxi názory, že efektívnym prostriedkom boja proti korupcii by mohlo byť využitie tzv. agenta – provokatéra. Už v staršej literatúre niektorí autori rozoberajú otázky trestnej zodpovednosti agenta – provokatéra. Agent – provokatér bol trestne zodpovedný i podľa Trestného zákona o zločinoch, prečinoch a priestupkoch č. 117 zo dňa 27. mája 1852, kde v ustanovení § 9 bolo uvedené: Kto niekoho k nejakému zločinu vyzýva, povzbudzuje, napáda, dopúšťa sa, ak bolo pôsobenie bez výsledku, nedokonaného zvädzania k tomuto zločinu a môže byť odsúdený k trestu, ktorý by sa mal uložiť ako pokus tohto zločinu.

Kallab⁶ uvádza, že sporná je otázka trestnosti tzv. agenta provokatéra, toho, kto vzbudí v druhom zločinný úmysel nielen preto, aby k činu skutočne došlo, ale z dôvodu, aby mohol zvädzaného na polícii oznámiť. Ak sa podarí agentovi vec nastaviť tak, aby k trestnému činu nedošlo, nie je možné ho robiť zodpovedným, nakoľko to sám spôsobil, že výsledok nenastal.

Miříčka⁷ uvádza, že rozporné je to, že za návodcu môže byť považovaný agent – provokatér t.j. ten kto iného naviedol k trestnému činu, alebo k účasti na ňom v úmysle, aby ho oznámil na polícii. Ak je úmyslom agenta provokatéra, aby bol trestný čin dokonaný, je nepochybne návodcom. Môže byť aj prípad, aby páchatel' trestného činu bol postihnutý ešte pred dokonaním trestného činu za účinnej spolupráce agenta – provokatéra. Uvádza, že by mal byť tento agent – provokatér, taktiež trestné zodpovedný.

Podľa Komentára nemeckého trestného zákonníka z roku 1988 ak páchatel' od počiatku nechce uskutočniť skutok, len je to v štádiu pokusu, tak sa nejedná o trestný čin (§ 22 pozn. 2). Návodca musí chcieť, aby bol čin dokonaný. Kto chce nechať trestný čin dôjsť len k pokusu, ako agent provokatér nedopustil sa žiadneho návodu (§ 26 pozn. 8).

H.H. Jeschek, ktorý je považovaný za jedného z najvýznamnejších súčasných predstaviteľov náuky o agentovi provokatérovi uviedol v roku 1973, že náuka zastáva názor, že návodca sa musí snažiť o dokonanie hlavného trestného činu. Keď nechce, aby došlo k dokonaniu hlavného trestného činu, je potom agent provokatér beztrestný.

Veľmi zaujímavý je aj nález Ústavného súdu v Českej republike – sv. 18, ročník 2000 – II. č. 97 Zb., ktorý sa týka trestnosti agenta provokatéra. Ústavný súd vyslovil zásadu, že je neprípustným porušením čl. 39 Listiny základných práv

⁵ J. Ivor, *Trestné právo procesné*. op. cit., s. 407-408

⁶ J. Kallab, *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské*. Praha, Melantrich, 1935, s. 72

⁷ A. Miříčka, *Trestní právo hmotné – Časť obecná i zvláštni*. Praha: Spolok československých právníku. Vyšehrad, 1934, s. 94

a slobôd a čl. 7 ods. 1 Zmluvy o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ak sa konanie štátu (v danej veci Polície Českej republiky) stáva súčasťou skutkového deja, celá postupnosť úloh, z ktorých sa trestné konanie skladá (napr. provokácia, či iniciatíva trestného činu, jeho dokonanie a pod). Inými slovami povedané, že je neprípustný zásah štátu do skutkového deja, ktorý tvorí v konečnom dôsledku trestný čin.

Niektorými otázkami provokácie trestného činu sa zaoberal aj Cimr.⁸ Z vlastnej praxe advokáta uvádza prípad policajta, ktorý bol obvinený z trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 158 ods. 1, písm. a, ods. 2 písm. a a trestného činu prijímania úplatku podľa § 160 ods. 1,3.⁹

Témou agenta provokatéra sa zaoberá aj slovenský Trestný zákon v ustanovení § 117 ods. 2. Iniciatívne navádzanie na spáchanie trestného činu (policajná provokácia), je podľa súčasnej právnej úpravy prípustné za splnenia nasledovných podmienok:

- podozrenie z korupcie;
- podozrivým je verejný činiteľ alebo zahraničný verejný činiteľ;
- zistené skutočnosti nasvedčujú, že páchatel by spáchal taký trestný čin aj vtedy, ak by príkaz na použitie agenta nebol vydaný.

Ustanovenie § 30 ods. 3 Trestného zákona je samostatnou okolnosťou vylučujúcou protiprávnosť činu. Jej podstata spočíva vo vylúčení protiprávnosti konania agenta, ak ním napĺňa znaky trestného činu podplácania (§ 332 až 335 Tr. zákona) alebo trestného činu nepriamej korupcie podľa § 336 ods. 2 Tr. zákona,

⁸ V. Cimr, *K zákonnosti provokácie trestného činu policejnými orgánmi*. Trestní právo, č. 2/2001, s. 11-14

⁹ Uvádza, že policajt - kriminalista sa s budúcim provokatérom stretával niekoľko mesiacov ako s informátorom v rozpracovanom prípade závažnej hospodárskej trestnej činnosti, kde informátor patril k jednej z dvoch skupín podnikateľov, kde ich členovia boli podozriví z trestného činu. Neskôr bol z práce na prípade odvolaný na základe anonymného dopisu, jeho autorom bol informátor s ďalšími členmi jeho skupiny a jeho obsahom bola sťažnosť na spôsob, akým sa kriminalista medzi obidvomi skupinami pohybuje. Preverovaním anonymu sa zaoberala Inšpekcia ministra vnútra (ďalej len „IMV“). Po trojmesačnej prestávke došlo medzi kriminalistom a informátorom k ďalším dvom stretnutiam. Kriminalista zisťoval nakoľko je informátor podozrivý z trestnej činnosti. O žiadnom úplatku nebola reč. Po týchto stretnutiach pracovníci IMV kontaktovali informátora, ktorého získali na svoju stranu ku spolupráci, pričom sa kriminalista a informátor niekoľkokrát stretli a si telefonovali čo bolo zaznamenané za použitia operatívnej techniky (odposluch), pričom na túto operatívnu techniku nemali súhlas sudcu. Na posledné stretnutie vybavili pracovníci IMV informátora – provokatéra obálkou v ktorej bolo 250 000 Kč. Túto výšku si údajne stanovil sám informátor. Obálku pri obede podal kriminalistovi, ktorý ju bez otvorenia odložil. Nato ho pracovníci IMV na mieste zadržali, bez toho, aby počkali, čo s obálkou vykoná. Podľa názoru autora išlo o provokáciu. Súd prvého stupňa sa námietkou, že ide o provokáciu sa nezaoberal a odsúdil kriminalistu za uvedené trestné činy trestom odňatia slobody na 4,5 roka. Otázkou provokácie sa nezaoberal ani odvolací súd. Na základe ústavnej sťažnosti bol rozsudok zrušený a vec nie je doposiaľ vyriešená. Ústavný súd dospel k názoru, že obvodný súd a odvolací súd postupovali v rozpore s obsahom hlavy päť Listiny základných práv a slobôd. Vychádzal zo skutočnosti, že svedok (informátor – provokatér dal kriminalistovi sumu 250 000 Kč, ktorú sumu dostal z prostriedkov polície Českej republiky, s tým, že je určená kriminalistovi, ako predstieraný úplatok a túto čiastku mu pod dohľadom pracovníkov IMV odovzdal, aby bol dôvod na zatknutie a trestné stíhanie kriminalistu. Ústavný súd sa pozastavil nad tým, že suma bola určená dosť kurióznym spôsobom a to tak, že ju určil informátor – provokatér na základe vlastného rozhodnutia a táto suma bola rozhodujúca aj pri určení právnej kvalifikácie. Ústavný súd postup pracovníkov IMV označil za protiprávny a protiústavný a dôkazy takto získané sú od počiatku nezákonné a v trestnom konaní nepoužiteľné. No ani Ústavný súd však nedefinoval provokáciu organizovanú pracovníkmi IMV a nezaujal ani stanovisko k trestnosti „vyprovokovaného“ páchatela trestného činu. Stanovisko zaujal len k použiteľnosti dôkazov získaných pracovníkmi IMV.

pričom na takéto konanie agent nemusí byť nikým prinútený, ani sa nevyžaduje, aby sa tohto činu dopustil v dôvodnej obave o život svoj alebo blízkej osoby. Ustanovenie musí kumulatívne spĺňať dve základné podmienky:

1. musí byť vykonaný na účely odhalenia trestného činu alebo zistenia páchatela trestného činu prijímania úplatku (§ 328 až 331 Tr. zákona), nepriamej korupcie podľa § 336 ods. 1 Tr. zákona;
2. musí byť vykonaný spôsobom ustanoveným v Trestnom poriadku – z toho vyplýva, že agent provokatér musí byť v prvom rade ustanovený za agenta v zmysle § 10 ods. 20 a § 117 Tr. poriadku. Ak by sa nejaká osoba rozhodla ponúkať úplatok s úmyslom oznámiť čin príjemcu orgánom činným v trestnom konaní, a nebola by ustanovená za agenta podľa Trestného poriadku, na jej čin by sa nevzťahoval § 30 ods. 3 Tr. zákona.

Komparačná analýza inštitútu agenta.

V odbornej literatúre je policajná provokácia definovaná ako prípad, keď orgán polície o určitej osobe usúdi, že by sa za určitých okolností mohla dopustiť konkrétneho trestného činu a pre jeho spáchanie jej, obvykle za pomoci nastrčenej osoby, vytvorí predpoklady a podmienky. Neoddeliteľnou zložkou provokácie je potom dokumentovanie jej priebehu spravidla prostredníctvom operatívnej techniky na získanie dôkazu, ako prostriedku pre následné trestné stíhanie vyprovokovanej osoby.¹⁰

V právnej úprave a judikatúre európskych krajín a judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva je inštitút agenta provokatéra v zásade odmietnutý. Aj keď v slovenskom práve tento inštitút agenta provokatéra je uvedený v § 117 ods. 2 je tento inštitút využívaný len v malom počte prípadov.

Zákonné hranice ustanovené pre použitie policajného agenta tak, aby bola splnená požiadavka práva na spravodlivý proces, upravuje čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva súd nevyklučuje použitie tajného agenta, ale jeho intervencia musí byť vymedzená a sprevádzaná určitými zárukami, aj keď by išlo o potlačovanie obchodu s drogami.

Výsledky komparačnej analýzy právnej úpravy agenta v jednotlivých štátoch sveta nasvedčujú tomu, že agent sa na úseku odhaľovania a vyšetrovania trestnej činnosti korupčného charakteru s určitými výnimkami využíva. Odlišnosť právnych systémov je markantná na viacerých miestach, no predovšetkým ide o oblasť použitia agenta, proces autorizácie, prípustnosť provokácie a okolnosti vylučujúce protiprávnosť. Oprávnenie na nasadenie agenta (zákonné zmocnenie) korešponduje s aktuálnymi prioritami spoločnosti dosiahnuť najnižšie možnú tolerovateľnú mieru korupcie. Záujem spoločnosti sa potom logicky nepremiata len do vnútroštátneho práva, ale badať ho aj z medzinárodných dokumentoch, ktorými sú štáty viazané. Napr. v súlade s článkom 23 Trestnoprávneho dohovoru o korupcii z 27.1.1999 (ETS č. 173) sú signatárske krajiny oprávnené prijať také legislatívne a iné prostriedky zahŕňajúce špeciálne vyšetrovacie techniky, ktoré by umožňovali sfunkčniť proces získavania dôkazov v tejto sfére. Rada Európy v dôvodovej správe ďalej vysvetľuje, že špeciálne vyšetrovacie techniky môžu zahŕňať utajeného agenta (undercoveragents), wiretapping, odpočúvanie

¹⁰ J. Ivor, a kol. *Trestné právo procesné...*, op. cit., s. 408

telekomunikácie, získavanie údajov z informačných systémov. Analogicky aj článok 4 Dohovoru RE o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zhabaní a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti z 8.11.1990 (ETS č. 141) umožňuje používanie takých techník, ktoré by proces identifikácie, vystopovania nezákonných ziskov uľahčovali a zároveň by umožňovali získavať súvisiace dôkazy.

Z doteraz uvedeného je zrejmé, že problém nespôsobuje skutočnosť, či je možné a morálne správne nasadiť agenta na prípad korupcie, ale jeho iniciatívna činnosť. Tu sa názory expertov a právne koncepcie výrazne líšia. Charakter slovenskej právne úpravy iniciatívnej činnosti agenta je raritou nielen v Európe, ale aj vo svete. Dokonca aj systém USA, ktorému sa vzhľadom na významné styčné body prisudzuje pozícia vzorového modelu, ktorý náš systém prevzal, nie je s naším identický. Prípustnosť iniciatívnej činnosti agenta je u nás explicitne stanovená v zákone, kým v USA len v normách nižšej právnej sily, ktorými sú Smernice ministra spravodlivosti. Okrem toho ju majú upravenú aj v naozaj obsiahlej judikatúre, ktorá síce je oficiálnym prameňom práva, avšak jej polemická konzistentnosť neumožňuje vyvodit' všeobecne platné závery. Odlišnosť možno vidieť aj v aplikačnej rovine. V podmienkach americkej právnej úpravy sa neviaže len na korupciu, ale aj na iné druhy trestných činov.

Výsledky komparačnej analýzy ďalej poukazujú na to, že právne prístupy k problematike agenta provokatéra z globálneho pohľadu podliehajú procesu trom názorovým smerom. Pre prvý smer je typický jednoznačný súhlas s použitím inštitútu agenta provokatéra ako je tomu napr. v prípade Slovenska, USA a Ruska. Druhá skupina pozostáva zo štátov, ktoré provokáciu za určitých okolností viac alebo menej pripúšťajú. Reprezentantmi tejto skupiny sú napr. Anglicko a Fínsko. Posledná skupina odporcov provokácie sú štáty Kanada, Portugalsko, Španielsko, Rakúsko.

Zásady spoločné pre všetky úpravy:

- je vylúčené navádzanie k trestnej činnosti;
- falošná totožnosť agenta je iba právnym problémom;
- justičný orgán je predbežne alebo okamžite informovaný;
- všetky úpravy bez akýchkoľvek problémov počítajú s nasadením agenta pri drogovej trestnej činnosti u inej kriminality sa kritéria líšia.

Zásady odlišné:

- právna úprava je obsiahnutá buď v zákonoch alebo v normách nižšej právnej sily (USA);
- iba policajti alebo justičný policajti (Anglicko);
- väčšia či menšia miera zbavenia zodpovednosti za prípadne činy spáchané agentmi v súvislosti s ich nasadením (Nemecko);
- väčšia či menšia miera ochrany svedka všeobecne.

Výsluch agenta

V súčasnej právnej úprave podľa zákona č. 301/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov, pre výsluch agenta v prípravnom konaní i v konaní pred súdom (hlavné pojednávania a verejné pojednávania) platia ustanovenia o výsluchu svedka s dôležitými odchýlkami, ktorých účelom je zabrániť odhaleniu totožnosti agenta. Je tomu tak preto, že agent bol priamym svedkom trestného činu, prípadne má informácie o spáchanom trestnom čine alebo jeho páchatelovi.

Výsluch agenta v rámci trestného konania je možný v dvoch zo štádií trestného konania a to:

- a. v prípravnom konaní (primerane sa použijú ustanovenia § 127 – § 140 Trestného poriadku);
- b. výnimočne v konaní pred súdom (primerane sa použijú ustanovenia § 261 – 267 Trestného poriadku).

V rámci prípravného konania je výsluch oprávnený vykonať prokurátor. Teda Trestný poriadok nepriznáva policajtovi (podľa § 10 ods. 8 Trestného poriadku) právo vypočuť agenta ako svedka. V konaní pred súdom výsluch vykoná predseda senátu.

V rámci prípravného konania prokurátor vykoná výsluch svedka tak, aby jeho totožnosť nebola odhalená. Môže to teda vypočuť s použitím technického zariadenia na prenos obrazu a zvuku.¹¹

Výsluch agenta zákon výnimočne pripúšťa vykonať aj v rámci konania pred súdom. Zákon presne neurčuje, v ktorých formách konania pred súdom je tento výsluch možno uskutočniť.

V prípade, že by výpoveď agenta ako svedka v závažných okolnostiach nesúhlasila s výpoveďami obvinených alebo iných svedkov, zákon neprípúšťa možnosť vykonať konfrontáciu s agentom a to ani v prípade, že by tieto rozpory nebolo možné vyjasniť inak. Vykonanie konfrontácie s agentom je prípustné len vtedy, ak agent súhlasil s odhalením svojej totožnosti.¹²

V rámci dokazovania v súvislosti s použitím agenta a jeho výsluchom, ako dôkazným prostriedkom sa dostávajú do stretu dva protichodné záujmy, a to na jednej strane záujem na plnohodnotnom uplatňovaní zásady zabezpečenia práva na obhajobu a práva na spravodlivý proces a na druhej strane záujem spoločnosti na utajení a s tým súvisiacou ochranou osoby, ktorá ako agent pôsobí. Náš Trestný poriadok neráta s možnosťou odhalenia totožnosti agenta, napr. vtedy, ak sa jeho poslanie už skončilo a nebezpečenstvo, ktoré mu hrozilo, prestalo existovať (§ 117 ods. 10 TP).¹³

Záver

Agent sa jednoznačne pohybuje na hranici zákona a zločinu a mohol by ľahko sklízať do presvedčenia, že mu je všetko dovolené. Jeho konanie musí byť limitované určitými zásadami, ktoré musia byť pri jeho nasadaní rešpektované. Musí sa riadiť zásadou zákonnosti t.j. jeho konanie musí byť v súlade s účelom Trestného poriadku a musí byť úmerná protiprávnosť na odhaľovanie, zisťovanie alebo usvedčovanie, ktorého sa zúčastňuje. Na podklade týchto skutočností možno uviesť, že použitie agenta provokatéra v trestnom konaní môže byť sporné. Za agenta provokatéra, treba považovať osobu, ktorá sama aktívne podnecuje alebo navádza iné osoby na páchanie trestnej činnosti a úmyslom, aby ich z toho činu usvedčila.

¹¹ J. Ivor, a kol. *Trestné právo procesné...*, op. cit., s. 410, 478-479

¹² *Ibidem*, s. 411, 628

¹³ P. Polák, *Svedok v trestnom konaní*. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2011, s. 296

Doterajšia prax ukázala, že pri odhaľovaní, zisťovaní a usvedčovaní páchatel'ov korupčných trestných činov inštitút agenta provokatéra nie je potrebný. Polícia síce využíva, respektíve musí v každom korupčnom prípade, kde ešte nedošlo k odovzdaniu vopred vyžiadaného úplatku, ale došlo k oznámeniu o trestnom čine, že dôjde k odovzdaniu úplatku inštitút agenta kontrolóra , nie však agenta provokatéra.

Summary

The article discusses the concept of an agent operating in the criminal legal realities of the Slovak Republic. Moreover, the legality, rules and judicial use of the agent operating are discussed. The article presents the work of a police-agent in the criminal milieu.